

"Ragıp Efendi'nin Islahat Lâyihası" (TV, I/ V [Şubat 1942], s. 356-368); "Nizâm-ı Cedid'e Dair Lâyhalar" (TV, I/6 [Nisan 1942], s. 414-425; II/8 [Ağustos 1942], s. 104-111; II/11 [Şubat 1943], s. 342-351; II/12 [Nisan 1943], s. 424-432); "Ebubekir Ratıb Efendi'nin Nizâm-ı Cedid Islahatı Hakkında Raporu" (TTK Bildiriler, Ankara 1960, s. 347-355). Enver Ziya Karal'ın Tanzimat konusunda da bazı araştırmaları bulunmaktadır: "Tanzimat'tan Önce Garplılaşma Hareketleri" (Tanzimat I, İstanbul 1940, s. 13-30); "Gülhâne Hatt-ı Hümayununda Batının Etkileri" (TTK Belleten, XXVIII/112 [1964], s. 581-601); "Tanzimat Devrinde Rüşvetin Kaldırılması İçin Yapılan Teşebbüsler" (TV, I/I [Haziran 1941]); "Mehmet Namık Paşa'nın Hal Tercümesi" (TV, II/9 [Kasım 1942], s. 220-227); "Zarif Paşa'nın Hatıratı" (TTK Belleten, IV/16 [1940], s. 443-498). *Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831* (Ankara 1943) adlı eseri ilmî bakımdan güvenilir olmakla birlikte alanında tek eser olma özelliğini hâlâ korumaktadır.

Karal'ın Osmanlı-Fransız ilişkilerine dair araştırmaları da şunlardır: *Fransa, Mısır ve Osmanlı İmparatorluğu (1767-1802)* (İstanbul 1938); *Halet Efendi'nin Paris Büyükelçiliği (1800-1802)* (İstanbul 1940); "Halet Efendi Avrupa'yı Nasıl Görüyor?" (TDL, I/6 [Mart 1952], s. 313-316); "Yunan Adalarının Fransızlar Tarafından İşgali ve Osmanlı-Rus Münasebetleri" (Tarih Semineri Dergisi, sy. 1 [İstanbul 1937], s. 100-125).

Enver Ziya Karal'ın ayrıca bazı kitap ve makaleleri de mevcut olup bunlar arasında şu çalışmalar sayılabilir: *Tarih Notları: Makaleler Konferanslar ve İncelemeler* (İstanbul 1940); "İngiltere'nin Akdeniz Hakimiyeti Hakkında Vesikalar" (TV, I/III [Ekim 1941]); "Kayserili Mehmet Dayı ile Giritli Mustafa Dayı Nam Yoldaşların Amerika ve Avrupa Seyahatları" (Tarih Semineri Dergisi, sy. 2 [İstanbul 1938], s. 219-222); "Yavuz Sultan Selim'in Oğlu Şehzade Süleyman'a Manisa Sancağını İdare Etmesi İçin Gönderdiği Siyasetname" (TTK Belleten, VI/21-22 [Ankara 1942], s. 37-44); "Osmanlı Tarihine Dair Vesikalar" (TV, IV/14-15 [1940], s. 175-189); "İsmet İnönü I. Ölüm Yıldönümü Hatırası" (TTK Belleten, XXXIX/153 [1975], s. 17-23). Karal'ın *Türk Ansiklopedisi*, *İslâm Ansiklopedisi* ve *Britannica*'da yayımlanmış çeşitli maddeleri de bulunmaktadır. Tek tercümesi ise *Yakın Doğu Ticaret Tarihi* adlı eseridir (Ankara 1975, W. Heyd, *Histoire du commerce du Levant*).

BİBLİYOGRAFYA :

Fahri Çoker, *Türk Tarih Kurumu: Kuruluş Amacı ve Çalışmaları*, Ankara 1983, s. 485-500; Haldun Taner, "Atatürkçü Bir Cartesien", *Ölürse Ten Ölür, Canlar Ölesi Değil*, Ankara 1986, s. 272-275; Niyazi Berkes, *Unutulan Yıllar* (haz. Ruşen Sezer), İstanbul 1997, s. 107, 407, 431, 460, 466, 468, 484; Mete Çelik, *Üniversitede Cadi Kazanı. 1948 DTCF Tasfiyesi ve Per-tev Naili Borataş'ın Müdafaası*, İstanbul 1998, s. 17, 22, 24-26, 28, 81, 101, 110, 111, 115, 118, 124, 133, 182-186, 206, 217; *Akis*, sy. 347, Ankara 1961, s. 7-11; Uluğ İğdemir, "Karal'ın Ardından", *TTK Belleten*, XLVI/182 (1982), s. 237-238; Şevket Aziz Kansu, "Karal İçin", a.e., s. 245-246; I. Melikoff, "In Memoriam Enver Ziya Karal", *Turcica*, XV, Paris 1983, s. 7-12; Kurtuluş Kayalı, "Türk İnkılap Tarihi Öğretimini Yeniden Şekillenmesi Üzerine", *TT*, X/56 (1988), s. 47-56; a.mlf., "Hilmi Ziya Ülken, Dil-Tarih Hocaları ve 1948 Tasfiyesi", a.e., XI/63 (1989), s. 50-56; Seçil Karal Akgün, "Ord. Prof. Enver Ziya Karal'ın Yayıtları ve Yaşam Öyküsü", *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi: OTAM*, sy. 5, Ankara 1994, s. 535-555.

MAHMET H. ŞAKİROĞLU

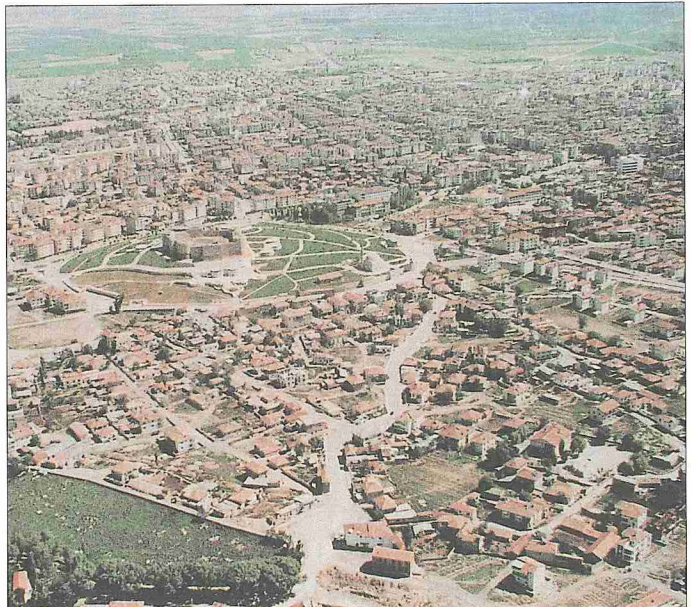
KARAMAN

İç Anadolu bölgesinde şehir
ve bu şehrin merkez olduğu
bir kesimi İç Anadolu, diğer kesimi
Akdeniz bölgesinde bulunan il.

Konya havzasının güneydoğusunda deniz seviyesinden 1038 m. yükseklikte, Toros dağlarını Sertavul Geçidi'nde (1610 m.) aşarak Akdeniz kıyılarını Anadolu'nun iç kesimlerine bağlayan tarihî ticaret yolunun (Silifke-Mut-Karaman-Konya yolu) üzerinde yer alır.

Eskiçağ'larda Laranda (Lârende) adıyla bilinen şehir önce Hititler, ardından sırasıyla milâttan önce VII. yüzyılda Frigyalılar, VI. yüzyılda Lidyalılar, V. yüzyıl sonlarında Persler'in hâkimiyeti altına girdi. Anadolu'da Pers hâkimiyetine son veren İskender ve haleflerinin, Roma ve 395'ten itibaren de Bizans İmparatorluğu'nun topraklarına katıldı. Bizans döneminde Hristiyanlığın önemli bir merkezi haline geldi. VII ve IX. yüzyıllarda iki defa Arap ordularının hücumuna mâruz kaldı. Türkler'in Anadolu'ya girişini müteakip Selçuklular'ın ve Dânişmendiler'in eline geçti. II. Kılıçaslan döneminde Anadolu Selçuklu topraklarına katıldı (1165). III. Haçlı Seferi esnasında Alman İmparatoru Friedrich Barbarossa Silifke'ye giderken 30 Mayıs 1190'da buradan geçti (Demirkent, s. 152) ve kısa bir süre için şehri işgal etti. 1210'da önce Hospitalier tarikatına mensup şövalyeler, ardından bu tarikat mensuplarının talebi üzerine Kilikya Ermeni Kralı II. Leon tarafından zapt edildi. Fakat II. Leon, 1216'da şehri Selçuklu Sultanı İzzeddin I. Keykâvus'a terketmek zorunda kaldı. XIII. yüzyılda Moğol istilâsına uğradı. Selçuklular'ın çöküş dönemi sırasında kurulan Karamanoğulları Beyliği'nin eline geçti (654/1256) ve daha sonra beyliğin merkezi oldu.

Karamanoğulları idaresi altında gide-rek gelişen şehrin daha önceden mevcut olan kalesi onarıldığı ve tahkim edildiği gibi çok sayıda mimari eserlerle de donatıldı. Böylece önemli bir kültür ve bilim merkezi haline geldi. Yine aynı şekilde

Karaman'dan
bir görünüş

Anadolu'nun sıkke kesilen şehirleri arasında Lârende'nin de adı geçer. 687'de (1288) Selçuklu Hükümdarı Gıyâseddin II. Mesud, Moğol ve Selçuklu kuvvetleriyle Lârende'ye saldırarak şehri tahrip etti.

Lârende 799'da (1397) Yıldırım Bayezid tarafından alındıysa da 804'te (1402) yeniden Karamanoğulları'na geçti. Karamanoğulları'nın bazan kendi aralarında, bazan da Eretnalılar ve Kadı Burhâneddin ile giriştikleri mücadeleler sebebiyle yer yer harap oldu. 822'de (1419) Memlük kuvvetleri Lârende'yi zaptetti. Karamanlı Mehmed Bey'in oğlu İbrâhim Bey Osmanlılar'ın yardımıyla burayı geri aldı (824/1421). Şehir 827'de (1424) yeni bir Memlük saldırısıyla daha karşılaştı. XV. yüzyılın ilk yarısında Lârende'yi ziyaret eden Fransız seyyahı Bertrandon de la Broquière burayı büyük bir ticaret şehri olarak tanıtır ve orta kısımdaki çok yeri yıkılmış durumda bulunan kalesini anlatır, demir kapı kanatlarının güzelliğinden bahseder (*Denizaşırı Seyahatî*, s. 181-183). 860'ta (1456) Memlükler Lârende'ye yeniden saldırdıysa da şehri ele geçiremediler.

872'de (1468) Karamanoğulları üzerine yürüyen Fâtih Sultan Mehmed Konya'ya girmiş, bu sırada Karamanlı Pîr Ahmed Lârende'ye çekilmiş, mücadelesini buradan sürdürmeye başlamıştı. İki yıl sonra Karamanoğlu Kasım Bey Ankara yöresine kadar ilerleyince Osmanlılar Karamanoğulları meselesini kati bir sonuca bağlamak istediler. 875 (1471) yılı baharında Vezîriâzam İshak Paşa doğrudan Lârende üzerine yürüyüp burayı aldı. Böylece bölgedeki Karamanoğlu etkisi silindi ve şe-

Karaman Kalesi'nin beden duvarı ve burçlarından bir bölüm

hirde kesin Osmanlı hâkimiyeti kuruldu (İA, VII, 524-525).

Osmanlı döneminde Lârende adı yanında şehir için Karaman adı da kullanılmaya başlandı. Burası Osmanlı idarî teşkilâtında merkezi Konya olan Karaman eyaletinin Lârende livâsının merkezi oldu. Osmanlı devrinde şehir giderek fizikî bakımdan genişledi, yeni mahalleler kuruldu. II. Bayezid döneminde şehirde mahalle sayısı otuz iki iken, 924 (1518) ve 935 (1529) yıllarına ait bilgilere göre bu sayı otuz üçe çıkmış, aynı yüzyılın sonlarına doğru otuz sekize ulaşmıştır. Mahalle sayısına paralel olarak nüfusu da artmıştır. II. Bayezid devrinde kırk beşi gayri müslim olmak üzere yaklaşık 2600 dolayında olan nüfus, 924'te (1518) doksanı gayri müslim 2700'e, 992'de (1584) 100 kadarı gayri müslim 7000 civarına yükselmiştir (Aköz, s. 122-123). XVI. yüzyılın sonlarında en fazla nüfuslu mahalleler Abbas, Ali Osman, Çelteç, Hoca Mahmud ve Fennârî mahalleleriydi. XVI. yüzyılda Sivas, Kastamonu ve Antalya gibi şehirlerde medrese sayısı beşten az olduğu halde (Gümüscü, s. 84) Karaman'da 936'da (1530) yedi medresenin bulunması (Emîr Mûsâ, Halil Bey, Melek Hatun, Eskici, Şeyh Çelebi, Hacı Alâeddin İbrâhim Bey) bu

yüzyılda önemli bir kültür merkezi olma niteliğini sürdürdüğünü ortaya koyar.

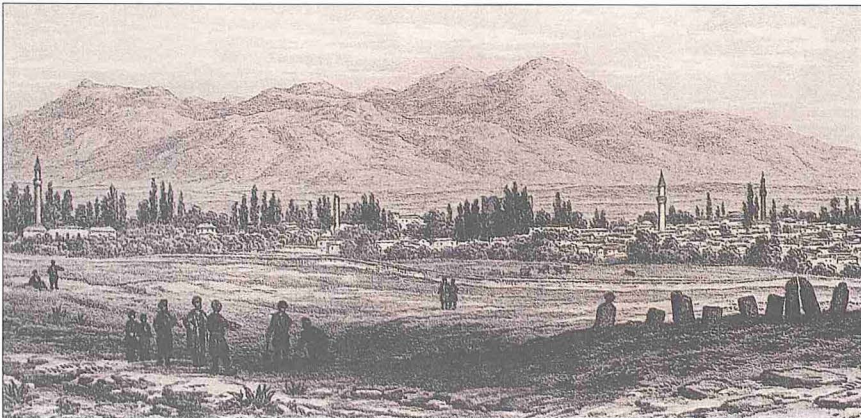
1082 (1671) sonbaharında Karaman'ı ziyaret eden Evliya Çelebi şehrin ortasındaki kaleyi tasvir eder. İç kalenin çevresinin 600 adım olduğunu, sekiz kulesi bulunduğunu, içinde dizdarın oturduğunu ve kırk eski evle bir mescidin yer aldığını yazar. Ortahisar denilen dış kalenin çevresi 1700 adımdır ve 140 kule ile dokuz kapısı (Sekiçeşme, Şam, Emînüddin, Körsoğuk, Parmak, Toplar, Emin Ahmed, İmarret ve Tekke kapıları) vardır. Şehirde otuz iki mahalle, elli üç cami ve mescid, 7080 ev mevcuttur (*Seyahatnâme*, IX, 311-312). Ev sayısı hakkında verilen rakamın hayli mübalağalı olduğu açıktır. Şehrin bu tarihte 10.000 dolayında bir nüfusu bulunduğu tahmin edilebilir.

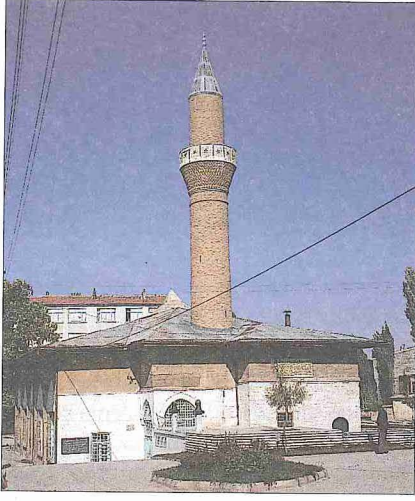
XVIII. yüzyılın son yıllarında Karaman'a uğrayan Fransız seyyahı Olivier şehirde harabe halinde gördüğü bir kaleden, dik-kati çekecek boyutlarda üç dört camiden ve kerpiç ederken söz etmektedir. Karaman'ın o tarihte beklediği kadar büyük bir şehir olmadığını ve 1000 hâne Türk ile 100 hâne Ermeni'nin bulunduğunu, 6-7000 nüfus tahmin ettiğini ilâve eder.

Osmanlı döneminde Konya şehrinin gölgesinde kalarak gelişmesi duraklayan Karaman, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Konya vilâyetinin merkez sancağı içinde Karaman kazasının merkezi durumundaydı. Şehirde sanayi faaliyeti olarak birkaç kilim ve seccade dokuma tezgâhları, birkaç tabakhâne ve ayrıca tahin ve tahin helvası yapım yerleri vardı. XIX. yüzyılın sonlarında Haydarpaşa'dan başlayan demir yolunun buraya ulaşması şehre canlılık kazandırdı; çevresinin tarım ürünlerinin pazarlandığı bir merkez durumuna geldi. XX. yüzyılın başlarında 5000 dolayında bir nüfusa sahip bulunuyordu.

Cumhuriyet'in başlarında da nüfusu henüz 10.000'i bulmuyordu (1927'de 8182, 1935'te 9060 nüfus) ve Konya iline bağlı bir ilçenin merkeziydi. O günlerde tarihî kalesinin çevresinden fazla uzaklaşmadan özellikle de kalenin doğu ve güneydoğusunda yayılıyordu. Kalenin ku-

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Karaman'ı gösteren bir gravür (E. J. Davis, *Life in Asiatic Turkey*, London 1879, s. 300)

Karaman'da Yunus Camii

zeydoğusunda bulunan demiryolu istasyonunu ile şehrin merkezi arasında boşluklar bulunuyordu. İlk defa 1940'ta nüfusu 10.000'i geçti (12.489). 1940-1950 yılları arasında Karaman henüz kalenin dış surlarını aşmıyordu. Bugüne yıkılmış olarak ulaşan bu dış surlara ait Porsukkapı, Şamkapı, Küçükkapı, Hocamahmutkapı, Siyahserkapı adları günümüzde sadece mevki, semt ve mahalle adları olarak yaşamaktadır. Bu sınırlar içindeki şehir 1949'da on iki mahalleden oluşuyor ve 350 hektarlık bir alanı kaplıyordu. 1950'ye kadar gerek nüfus gerekse mekân açısından fazla bir gelişme olmadı. 1950'li yıllara kadar küçük işletmeler şeklinde bulunan sanayi kuruluşları özellikle 1960'lı yıllardan sonra büyük kuruluşlar haline geldi. Sanayinin ivme kazandığı yıllarda, Karaman'ı çevreye bağlayan ve tarihî geçmişi eskiye inen karayollarının yeniden ele alınarak kalitelerinin yükseltilmeye başlanması da şehrin nüfusunda ve mekân üzerindeki genişlemesinde etkili oldu. 1955'teki nüfusu (17.215) 1970'te iki katını geçti (35.056). Kale ile kuzeydeki tekstil fabrikası ve kuzeydoğusundaki istasyon arasındaki boşluklar dolmaya başladı. Bu yeni kesimlerde daha çok birbirini dik olarak kesen muntazam caddeler açıldı (İsmetpaşa, Yünusemre caddeleri gibi). Son yıllarda şehir demiryolunun kuzeyine de taşıdı. 1970'li yıllara yaklaşıırken mahalle sayısı yirmi dörde çıkmıştı. Nüfusu ilk defa 1980'de 50.000'i aştı (51.208), 1985'te 65.000'e çok yaklaştı (64.735). 1989 yılında 3578 sayılı kanun-

la kurulan Karaman ilinin merkezi oldu. İl merkezi olması gelişmesini daha da hızlandırdı. 1990'da nüfusu 75.000'i (76.525), 1997'de de 100.000'i geçti (104.154). Günümüzde İç Anadolu'nun önemli bir ticaret ve sanayi merkezidir.

Şehirdeki tarihî eserlerin başında, ilk defa ne zaman yapıldığı bilinmeyen, Selçuklular ve Karamanoğulları tarafından onarılan ve tahkim edilen kale gelir. İç kale, orta kale ve dış kale olmak üzere üç surdan ibaret olan kalenin sadece iç kalesi bugüne sağlam ulaşabilmiştir. Günümüzde dış kaleden çok az kalıntı görülür (eski otobüs garajı civarında olduğu gibi). Şehirde Karamanoğulları döneminden kalan çok sayıda eser vardır. Bunlar arasında Arapzâde Camii, Dikbasan Camii (Fasih Camii, 1436 tarihli kitâbesi vardır), Hacıbeyler Camii, Çelebi Camii, Yunus Camii, Mâder-i Mevlânâ Camii (1370 tarihli bu yapıya Osmanlı devrinde ele alınarak Osmanlı eseri görünümü verilmiştir) sayılabilir. Bu döneme ait önemli medrese, imaret ve külliyeler de vardır (Karamanoğlu Emîr Mûsâ Paşa Medresesi, 1382 tarihli Nefise Sultan [Hatuniye] Medresesi, 1433 tarihli İbrâhim Bey İmaret-i, 1464 tarihli Karabaş Velî Külliyesi, 1409 tarihli Halil Efendi Sultan Külliyesi, 1451 tarihli Hoca Mahmud Dârülhuffâzî gibi). Bunların dışında Alâeddin Bey Türbesi (800/1398), Emînüddin Türbesi (835/1431-32), Canbaz Kadı Türbesi (935/1529) gibi türbeler bulunur. Karaman'da Osmanlı döneminde yapılmış eserler de var-

dır. Bunların en önemlileri Yeni Minareli Cami (928/1522), Boyalı Kadı Camii (1547 tarihli bu camiye Pîr Ahmed Efendi Camii de denir), Nuh Paşa Camii'dir (1004/1596). Karaman şehrinde muhtelif devirlere ait çok sayıda ve sanat değeri yüksek çeşme de mevcuttur.

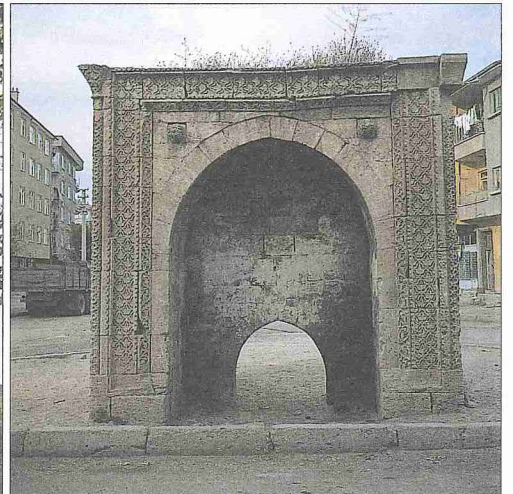
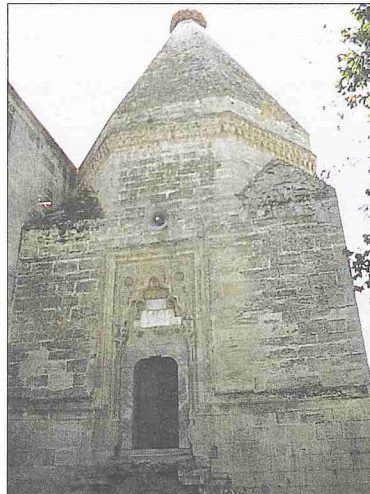
Karaman şehrinin merkez olduğu Karaman ili Antalya, Konya ve İçel illeriyle çevrilmiştir. Merkez ilçeden başka Ayrancı, Başyayla, Ermenek, Kâzımkarabekir ve Sarıveliler adlı beş ilçeye ayrılır. 9945 km² genişliğindeki Karaman ilinin sınırları içinde 1997 genel nüfus tesbitine göre 224.303 kişi yaşıyordu, nüfus yoğunluğu yirmi beş idi.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na ait 2000 yılı istatistiklerine göre Karaman'da il ve ilçe merkezlerinde 137, kasabalarda yirmi dokuz ve köylerde 249 olmak üzere toplam 415 cami bulunmaktadır. İl merkezindeki cami sayısı ise seksen yedidir.

BİBLİYOGRAFYA :

Bertrandon de la Broquiere, *Denizaşırı Seyahati* (trc. İlhan Arda), İstanbul 2000, s. 181-183; Şikâri, *Karamanoğulları Tarihi*, tür.yer.; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, IX, 311-312; Cuinet, s. 802; G. A. Olivier, *Voyage dans l'Empire ottoman, l'Égypte et la Perse*, Paris 1807, III, 487; *Belediyeler Yıllığı*, Ankara 1949, II, 474; E. Diez v.dğr., *Karaman Devri Sanatı*, İstanbul 1950; Konyalı, *Karaman Tarihi*; Runciman, *Haçlı Seferleri Tarihi*, III, 13; İlhan Temizsoy – Vehbi Uysal, *Karaman*, Konya 1981; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye Tarihi*, İstanbul 1984, bk. İndeks; Alaaddin Aköz, *XVI. Asırda Karaman Kazası* (doktora tezi, 1992), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; Ahmet

Karaman'da İbrâhim Bey Kümbeti ve Çesmesi

Talat Duru, *Karaman'ın Yakın Tarihteki Kültürü ve Gelenekleri*, [baskı yeri yok] 1999; Yıldız Parlayan Kent Karaman (Karaman valiliği yayını), [baskı yeri ve yılı yok]; Işın Demirkent, *Haçlı Seferleri*, İstanbul 1997, s. 152; Mustafa Denктаş, *Karaman Çeşmeleri*, Kayseri 2000; Osman Gümüşcü, *XVI. Yüzyıl Larende (Karaman) Kazasında Yerleşme ve Nüfus*, Ankara 2001; Azmi Avcıoğlu, "Karaman'da Kale ve Sur Bakiyesi", *Konya*, sy. 8, Konya 1937, s. 498-501; Şahabettin Tekindağ, "Son Osmanlı-Karaman Münasebetleri", *TD*, sy. 17-18 (1963), s. 43-76; N. Beldiceanu – I. Beldiceanu-Steinherr, "Recherches sur la province de Qaraman au XVIe siècle", *Orient*, XI/1, Leiden 1968, s. 3-63; Tayyib Gökbiğlin, "XVI. Asırda Karaman Eyaleti ve Larende (Karaman) Vakıf ve Müesseseleri", *VD*, VIII (1968), s. 29-38; M. Akif Erdoğru, "Kanûnî'nin İlk Yıllarında Karaman Vilayeti", *TİD*, VIII (1993), s. 37-50; Mustafa Denктаş, "Karaman'daki Klasik Devir Osmanlı Camileri", *VD*, XXV (1995), s. 125-146; J. H. Kramers, "Karaman", *IA*, VI, 309-311; H. İnalçık, "Mehmed II", *a.e.*, VII, 524-525; H. A. Reed, "Qarâmân", *EI²* (Fr.), IV, 641.

METİN TUNCEL

KARAMAN BEY

(ö. 660/1262'den sonra)

Karamanoğulları Beyliği'nin kurucusu
Türkmen beyi
(bk. KARAMANOĞULLARI).

KARAMAN MEVLEVÎHÂNESİ

Karaman'da XIV. yüzyılda kurulan,
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin
annesiyile ağabeyinin medfun bulunduğu
Mevlevî tekkesi.

Tarihte Kalemîye Zâviyesi, Ağa Tekkesi (Ak Tekke), Mâder-i Mevlânâ (Vâlide Sultan) Türbe ve Camii gibi çeşitli adlarla anılan Karaman (Lârende) Mevlevîhânesi, Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî'nin annesiyle bazı aile yakınlarının burada gömülmesinden dolayı Mevlevî zâviyeleri arasında çok önemli bir yere sahiptir. Bu sebeple şeyhlik makamında hep Mevlânâ'nın soyundan bir çelebi bulunmuş ve âdeta Mevlevîler'ce mutlaka ziyaret edilmesi gerekli bir makam niteliği taşımıştır. Karaman'ın Ali Şahne (bugün Alişahane) mahallesinde, Gazipaşa ile Mehmetbey caddeleri arasında yer alan mevlvihâne Eflâkî'den intikal eden rivayete göre, Mevlânâ'nın torunu Ulu Ârif Çelebi'nin müridi Kalemioğlu Ahî Mehmed Bey tarafından şeyhinin emri üzerine 710-720 (1310-1320) yılları arasında Mevlânâ'nın annesi Mûmine Hatun'la ağabeyi Muhammed Alâeddin'in mezarlarının bulunduğu yerde kurulmuştur. Mevlvihâne Karamanoğul-

ları ve Osmanlılar döneminde çeşitli yenilenme, onarım ve ilâvelerle büyütülmüş ve yapılan vakıfla büyük bir külliye haline gelmiştir.

Mevlevîhâneye ait en eski vakıfnâmelerden biri olan 754 (1353) tarihli Karamanoğlu Mevlevî Mirza Halil Yahşi Bey'in Arapça vakfiyesinde, Mirza Halil Bey'in Kalemioğlu Ahî Mehmed Bey'in yaptırdığı zâviyeye bir değirmenle bir tarla vakfettiği, şehid edilen oğlu Seyfeddin Süleyman Bey'in mezarının zâviyenin kible tarafının hemen yakınında bulunduğu kaydedilmektedir. *Karaman Tarihi* müellifi Şikârî de Seyfeddin Süleyman Bey'in Divanoğlu Medresesi'nin yanındaki Kalemîye Zâviyesi Türbesi'nde Mevlânâ'nın annesinin yanına defnedildiğini söyler. Mevlânâ'nın Karaman'a gelişinden kısa bir süre sonra vefat eden ilk eşi ve Sultan Veleddin'in annesi Gevher Hatun'un, vakfiyede adı geçen Karamanoğlu Seyfeddin Süleyman Bey'in kabirlerinin burada olduğu nakledilmekteyse de yerleri tam olarak belli değildir.

Karamanoğlu Mirza Halil Bey'in küçük oğlu Alâeddin Ali Bey 769 (1367-68) tarihli vakfiyesinde babasının yaptırdığı, amcasının merkadinin de bulunduğu zâviyenin kible tarafında bir zâviye daha yaptırılmasını istemiş, Mevlânâ'nın adına inşa edilen bu vakıf onun soyuna şart koşulmuştur. Seyfeddin Süleyman Bey'in yaptırdığı hamam da buraya vakfedilmiş, yapıların giderleri çeşitli çiftliklerle Selek köyünden sağlanmıştır. Bugün cümle kapısının üstündeki kemer alınlığının içinde bulunan 60 × 50 cm. ebadında, Karaman devri sülûsüyle yazılı beş satırlık Arapça kitâbe 772 (1370-71) tarihli olup bu tarih Alâeddin Ali Bey'in inşasını istediği zâviyenin tamamlandığı yıl olmalıdır. Kitâbeden, Alâeddin Ali Bey'in bir zâviye ile kardeşi Seyfeddin Süleyman Bey için de bir kabir yapılmasını arzu ettiği anlaşılmaktadır. Halil Ethem Eldem ve M. Zeki Oral gibi bazı yerli ve Max van Berchem gibi yabancı tarihçilerin, Karamanoğulları devrine ait bu kitâbedeki Alâeddin Ali ile Mirza Halil arasındaki "ibn" kelimesini atlamaları, Alâeddin Ali Bey'in yaptırdığı eserlerin babası Mirza Halil Bey'e atfedilmesi gibi büyük bir hatanın doğmasına sebep olmuştur.

Karaman Osmanlılar'a geçtiğinde külliye harap bir haldeydi. Bu durum Kanûnî Sultan Süleyman zamanına kadar devam etmiş, bu dönemden XVIII. yüzyılın sonlarına kadar çeşitli inşa ve onarımlarla

XVII. yüzyıl Osmanlı mimarisinin özelliğini taşıyan şu andaki şeklini almıştır. Osmanlı devrinde yapılan türbe-mescid / semâhânenin cümle kapısının üstüne Alâeddin Ali Bey'in inşa ettirdiği 772 (1370-71) tarihli Karamanoğlu Zâviyesi'nin kitâbesi yerleştirilmiştir.

Mevlevîhâne çevresindeki Bostanbaşı Camii ve Medresesi, arasta, Nasuh Bey Hamamı, Sultan Cem Bedesteni, Pazarbozan Oğlu Seyyid Ömer Hanı, Tahte'l-kal'a Mescidi ve buna bitişik elli kadar dükkânı ile Karaman'ın sosyal ve kültürel hayatında önemli bir yere sahipti. 1817-1820 yılları arasındaki onarıma dair hatt-ı hümayundan, mevlvihânenin bu tarihte tek mekânli bir türbe-mescid / semâhâne, meydan odası, dokuz derviş hücresi, mutfak, kiler, ahır, odunluk, şeyh evi, kahve ocağı ve dergâhın vakfı olan Süleyman Bey Hamamı ile yakınında bulunan iki katlı, kırk üç odalı bir handan teşekkül ettiği anlaşılmaktadır. 1001 gün çile çıkarılmadığı ve matbah-ı şerif zâbitanı ile dedelerin devamlı ikametini söz konusu olmadığı halde konaklama, at bakımı ve yemek pişirme tesislerinin bulunması, mevlvihânenin büyük bir menzil ve misafir ağırlama fonksiyonuna sahip olduğunu göstermektedir.

Tekkeler kapatıldıktan sonra mevlvihânenin semâhâne-mescidi cami olarak kullanılmaya başlanmış, 1959'daki onarımda harap derviş hücreleriyle türbe-mescid tamir edilmiş ve tekkenin orijinal Mevlevî tâc-ı şerif motifli kalem işi süslemelerinin yerine klasik Osmanlı rûmî ve palmet motifleri işlenmiştir. Ayrıca mih-rabın iki yanında bulunan çerağ dolaplarıyla türbe ve semâhâne-mescidi ayıran duvarın üstündeki camekân ve mesnevi kürsüsü kaldırılmış, eski mutrip yerinde bir imam odası yapılmıştır. Son zamanlarda derviş hücrelerinin arkasında yer alan mutfak ve bağdâdî çelebi konaklarıyla iki derviş hücresi, avlusunun batısında bulunan bir salonla üç odalı, ahşap ve yarı fevkanî çelebi dairesi yıkılmış, hâmuşânın bir kısmı kaldırılmış ve çelebi dairesinin yerine bir şadırvan inşa edilmiştir. Mevlvihânenin mescid / semâhâne-türbe ünitesi cami ve ziyaretgâh, derviş hücreleri de depo ve aşhane olarak kullanılmaktadır.

Mevlevîhânenin külliyesi, bugün bahçeli bir ana avlunun güneybatısındaki türbe-semâhâne / mescid ünitesi ve arkasındaki hâmuşân ile kuzeydoğusundaki tek sıra halinde birer kapıyla avluya açılan birer penceresi, ocak ve bacası olan muntazam